

OETC IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Waar gaat het om?

In het Nederlandse voortgezet onderwijs (lbo/lavo/mavo/havo/vwo) moeten of kunnen andere talen dan het Nederlands onderwezen worden. Volgens de Wet op het Voortgezet Onderwijs zijn dat de klassieke talen Latijn en Grieks en de moderne talen Frans, Engels, Duits, Spaans en Russisch. Wettelijk is er nog geen mogelijkheid om andere 'vreemde' talen in het pakket op te nemen. Toch werd meer dan tien jaar geleden de vraag gesteld of er aan de zogenaamde 'anderstalige' leerlingen onderwijs in de 'eigen' taal (moedertaal/eerste taal) gegeven kon c.q. moest worden. Dit gebeurde bij de voorbereidingen die leidden tot het oprichten van speciale brugklassen voor 'anderstaligen', de zogenaamde *Internationale Schakelklassen* (ISK). Daar deze vraag plaatselijk op verschillende wijze werd beantwoord, werd de mogelijkheid c.q. het belang van het onderwijs in de eigen taal (en cultuur) een discussiepunt binnen de Landelijke Commissie voor Voortgezet Onderwijs aan Anderstaligen (LCVOA). Uiteindelijk werd met een geringe meerderheid een positieve beantwoording aangenomen. Zo deed het onderwijs in de eigen taal en/of cultuur onofficieel zijn intrede in een specifiek onderdeel van het voortgezet onderwijs, namelijk in de Internationale Schakelklassen. Daarmee werd een proces op gang gebracht, dat zal resulteren in een wijziging van de Wet op het Voortgezet Onderwijs.

De Internationale Schakelklassen

In 1972 werden er voor kinderen van 'gastarbeiders' opvanggroepen geformeerd aan negen lbo-scholen in het Rijnmondgebied. Uit een enquête bleek dat er in de agglomeratie Rotterdam een aantal kinderen was, dat volgens het oordeel van de basisschool naar mavo/havo/vwo verwezen diende te worden. Daar hun beheersing van het Nederlands toch onvoldoende werd geacht, werd besloten om aan een tweetal scholengemeenschappen 'Internationale Schakelklassen' te vormen.¹ In deze klassen moesten deze leerlingen zodanig in het Nederlands aanspreekbaar gemaakt worden,

dat zij in de gewone (reguliere) klassen van het voortgezet onderwijs ingepast konden worden. Bovendien moest hun eigen taal en cultuur levendig gehouden worden, zodat terugkeer naar het moederland mogelijk bleef. Voor dit laatste doel wilde men vijf lessen in het rooster opnemen.²

Ook in Amsterdam werden in 1973 plannen ontwikkeld voor de opvang van 'gastarbeiderskinderen' in het voortgezet onderwijs. De Amsterdamse Commissie Buitenlandse Leerlingen had in november 1973 een voorlopig rapport in concept gereed, toen men hoorde van het experiment in Rotterdam. Resultaat van een bezoek aan de ISK van de Wolfert van Borselen-scholengemeenschap in Rotterdam was het besluit om het 'Rotterdamse model' zoveel mogelijk te volgen. Er werd een Werkgroep Buitenlandse Leerlingen ingesteld ter voorbereiding van de ISK op twee Amsterdamse vo-scholen voor het schooljaar 1974-1975. Deze werkgroep vraagt om ondersteuning aan het Advies- en Begeleidings Centrum voor het Onderwijs in Amsterdam, waarbij 'steun bij het zogenaamde terugkeer-onderwijs' als een van de punten wordt genoemd. Bij een bezoek aan Rotterdam in mei 1974 krijgen de Amsterdammers te horen dat er 'iets' aan 'bi-cultureel onderwijs'³ wordt gedaan in de tolkuren, maar dat de behoefte eraan niet zo groot blijkt te zijn en dat dit onderwijs in de loop van het schooljaar wat verwaterd is. Dan verschijnt in het *ABC-Bulletin* van februari 1975 een artikel van de Amsterdamse werkgroep met onder het hoofdje 'Bi-cultureel onderwijs' de volgende verklaring: 'Er wordt uitgegaan van de veronderstelling dat leerlingen voor lange tijd in Nederland zullen verblijven ... Er is dan ook gekozen voor volledige integratie (adaptatie) in ons Nederlandse onderwijsbestel. Bewust wordt dan ook zo goed als niets gedaan aan de cultuur van het land van herkomst. Er zijn nog andere redenen voor deze keuze: allereerst wordt bi-cultureel onderwijs bemoeilijkt door het feit dat de eigen cultuur van de anderstaligen volop in verandering en ontwikkeling is; daarnaast speelt de tijdsfactor een belangrijke rol: de internationale schakelklassen verzorgen in feite een spoed-

cursus! Het grote aantal nationaliteiten veroorzaakt nog een niet onaanzienlijk praktisch bezwaar.⁴

Begin 1975 gaat er ook een ISK van start op de scholengemeenschap 'Floor Evers' te Eindhoven. Ook daar wordt bewust besloten dat het onderwijs *niet* bi-cultureel zal zijn, alhoewel men principieel het belang ervan onderkent. Men wil het bi-culturele aspect niet geheel verwaarlozen. Bovendien ziet men in de aanwezigheid van tolken een belangrijk bi-cultureel element.⁵

De Landelijke Commissie voor Voortgezet Onderwijs aan Anderstaligen

In mei 1974 wordt een 'interstedelijk overleg' gehouden over het voortgezet onderwijs aan anderstaligen tussen vertegenwoordigers uit de beleids- en veldsectoren van Amsterdam, Den Haag, Eindhoven, Enschede en Rotterdam. Tijdens de tweede bijeenkomst van dit overleg in september 1974 wordt besloten tot de oprichting van een 'Landelijke Commissie voor Voortgezet Onderwijs aan Anderstaligen'. Doel is door middel van regelmatig overleg de belangen van het voortgezet onderwijs aan anderstaligen meer gestructureerd te behartigen, in het bijzonder bij diverse overheidsinstanties. Hoewel deze commissie, waaraan een ieder kan deelnemen die met ISK's van doen had, geheel 'onofficieel' is, wordt de LCVOA door middel van een delegatie toch gesprekspartner van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen voor alles wat het onderwijs aan anderstaligen in het voortgezet onderwijs betreft.⁶

Een van de eerste taken van de LCVOA is de samenstelling van een 'Standaard-aanvraag voor de vorming van Internationale Schakelklassen' (1975). Hierin wordt gepleit voor het onderhouden van de kennis van eigen taal en cultuur, opdat bij terugkeer naar het land van herkomst de aanpassing aan leefwijze en arbeid zonder al te grote moeilijkheden kan verlopen. Dit ondanks de Amsterdamse en Eindhovense beslissing geen onderwijs in eigen taal en cultuur te geven. Volwaardig onderwijs in de eigen taal en cultuur is niet te verwezenlijken, omdat dit ten koste zou gaan van optimaal Nederlands onderwijs. Maar het bijhouden van de eigen taal gedurende een aantal lessen per week (binnen welke lessen cultuurelementen gevoegd kunnen worden) lijkt zeer

wel realiseerbaar.⁷

In januari 1976 biedt Kloosterman een paper aan de LCVOA aan, waarin in navolging van Zweden gepleit wordt voor onderwijs in twee talen en culturen als een aanpassing van het Nederlandse voortgezet onderwijs aan de nieuwe groepen leerlingen, die én 'anderstalig' én 'anderscultureel' zijn.⁸ Tijd voor een uitvoerige discussie tijdens de januari-vergadering van de LCVOA ontbreekt echter. Vervolgens schrijft Kloosterman een nieuwe nota voor de mei-bijeenkomst in 1976: *Onderwijs aan anderstaligen: tweetalig/bi-cultureel*, aangevuld met 'Mogelijke discussiepunten m.b.t. bi-cultureel onderwijs/integratie'. Deze nota wordt op de agenda van de oktober-vergadering geplaatst. Tijdens de vergadering op 7 oktober 1976 verklaart de meerderheid van de LCVOA zich voor onderwijs in eigen taal en cultuur aan leerlingen in het voortgezet onderwijs. Slechts een kleine meerderheid is er voor, dat dit onderwijs onder verantwoordelijkheid van de school valt en binnen schooltijd wordt gegeven.⁹ Om dit onderwijs echter mogelijk te maken is een beleidsbeslissing op hoog niveau nodig. Wanneer deze beslissing uitblijft zijn er bij het begin van het schooljaar 1977-1978 scholen die het niet langer verantwoord vinden hun leerlingen dit onderwijs in eigen taal en cultuur te onthouden. In de ISK's te Arnhem, Eindhoven en Deventer gaat men dit onderwijs geven.¹⁰

OETC in de Internationale Schakelklas

Begin 1978 wordt in opdracht van de LCVOA een enquête gehouden voor de 'Evaluatie van de Internationale Schakelklassen'.¹¹ Van de 45 scholen met ISK's vullen 35 scholen de enquêteformulieren in. Daaruit blijkt dat er op 17 scholen onderwijs in eigen taal en cultuur wordt gegeven, waarvan op 15 scholen binnen schooltijd. Soms (3x) kunnen ook leerlingen uit de reguliere klassen van de school waartoe de ISK behoort deze ETC-lessen volgen.

Begin 1981 wordt namens de redactie van het *ISK Bulletin* een 'Mini-enquête ISK's 1980/1981' gehouden. Hieruit blijkt dat 45 scholen met ISK's beschikken over 105 'tolkleraren'.¹² Gelijk met genoemd enquêteformulier werd aan de scholen ook een formulier 'Enquête Tolkleraren ISK' toegezonden met het verzoek dit formulier door de tolkleraren zelf te laten invullen. 65 formulieren werden

aldus ingevuld. Hieruit blijkt dat 19 tolkleraren (29%) *geen* les in eigen taal en cultuur geven; 36 tolkleraren (55%) geven les in eigen taal en cultuur; zeven geven alleen les in de eigen-cultuur (11%) en drie geven alleen les in de eigen taal (5%). 24 Turkse en negen Marokkaanse tolkleraren zeggen te beschikken over lesmateriaal in de eigen taal, terwijl 13 Turkse en zes Marokkaanse tolkleraren beweren geen materiaal in de eigen taal te hebben.¹³

Gedurende de periode najaar 1981-voorjaar 1983 wordt vanuit de Erasmus Universiteit een onderzoek gedaan naar het functioneren van de Internationale Schakelklassen.¹⁴ Op de helft van de scholen met een ISK-afdeling zijn tolkleraren aanwezig en er zijn in totaal 129 functies 'tolkleraar'.¹⁵ Of er tijd besteed wordt aan het onderwijs in eigen taal en cultuur wordt niet duidelijk. Tezelfdertijd is vanuit de Universiteit van Utrecht een onderzoek gedaan naar het functioneren van de tolkleraren door middel van interviews met 35 tolkleraren.¹⁶ Van hen geven 26 lessen over eigen taal en/of cultuur, waaraan zij gemiddeld ongeveer 4½ uur per week besteden. Het rapport vermeldt: 'Vaak worden de lessen over eigen taal en de lessen over eigen cultuur gecombineerd gegeven. Dit betekent dat de tolkleraar in de eigen taal van de leerlingen les geeft over zowel de eigen taal als over de eigen cultuur. Ook komt het meermalen voor dat in deze lessen ruimte gemaakt wordt voor het bespreken van allerlei problemen, zowel op onderwijs- als op sociaal-maatschappelijk gebied.' Het komt ook voor (4x) dat leerlingen buiten de ISK de lessen over eigen taal en/of eigen cultuur mogen volgen.

Tot zover dit overzicht van een zekere praktijk van onderwijs in eigen taal en/of cultuur in een onderdeel van het voortgezet onderwijs. De vraag is nu in hoeverre deze praktijk voortgezet en zelfs uitgebreid kan worden in het reguliere voortgezet onderwijs door middel van een duidelijker beleid.

Beleidsvoornemens

In het concept-beleidsplan *Culturele Minderheden in het Onderwijs* (1980)¹⁷ wordt met betrekking tot de ISK gesteld: 'In de schakelperiode staat de opvang voorop. De voorbereiding op het regulier onderwijs vereist tevens aandacht voor onderwijsachterstanden. Hoewel kennis van de Nederlandse taal in dit op-

zicht onontbeerlijk is, zal bij de opvang alleen al om de communicatie tot stand te brengen een rol moeten worden toegedacht aan de eigen taal en cultuur van de leerling' (p. 69). Bovendien wordt onder het hoofdje 'Onderwijs in eigen taal en cultuur' beweerd: 'Meer dan tot nu toe het geval is, zal bij de opvang in het voortgezet onderwijs ruimte dienen te worden geboden aan onderwijs in eigen taal en cultuur' (p. 70). Voor wat de doelstelling en opzet van dit onderwijs betreft verwijst men naar de paragraaf over OETC in het basis-onderwijs. Ten tijde van het concept-beleidsplan dacht men dus nog aan een voortzetting van het OETC, zoals dat in het basis-onderwijs gegeven kon worden, in de Internationale Schakelklassen.

In het definitieve *Beleidsplan Culturele Minderheden in het Onderwijs* (1981)¹⁸ duikt een nieuw element op: 'Gedurende de opvangfase zal voor leerlingen, die de Nederlandse taal niet of nog onvoldoende beheersen de eigen taal mede als *instructietaal* (cursivering A.K.) moeten kunnen fungeren. Hoewel de bestaande regelingen nog niet in deze mogelijkheid voorzien, geschiedt dit in de praktijk reeds voor vele leerlingen uit de zg. wervingslanden. Een wijziging van de inrichtingsbesluiten vwo/havo/mavo en lbo/lavo op dit punt is in voorbereiding en zal dit jaar gereed komen' (p. 38). Het gaat in dit citaat niet om 'onderwijs in eigen taal en cultuur', maar om onderwijs waarbij van de eigen taal gebruik gemaakt kan worden als instructiemedium. Ook dit was een in de LCVOA bepleit voorstel. De voorstelling van zaken over het gebruik van de eigen taal als instructietaal echter, die in het beleidsplan gegeven wordt, is op zijn zachtst gezegd eufemistisch. Wat er in feite gebeurt op ISK's met tolkleraren is dat de lesinhoud wel eens in de eigen taal wordt weergegeven, soms tijdens een bepaalde les, maar meestal buiten de door Nederlanders gegeven lessen in het zogenaamde 'tolk uur' of bij de 'huiswerkbegeleiding'. De toegezegde wijziging van de inrichtingsbesluiten is noch in 1981, noch in de jaren daarna, tot stand gekomen.

Na het vorige citaat volgt in het definitieve beleidsplan een nieuwe paragraaf 'Onderwijs in de eigen taal en cultuur' (p. 38-39). Deze luidt: 'In het voortgezet onderwijs dient in principe iedere leerling uit minderheidsgroepen op een lbo, mavo, havo of vwo-school de mogelijkheid te worden geboden om onderwijs te

volgen in een van de officiële landstalen uit de landen van herkomst. Vooruitlopend op de daartoe noodzakelijke wijzigingen in de bestaande wettelijke regelingen, zal met de opname in het programma van onderwijs in de eigen taal worden geëxperimenteerd. (...) Scholen die ervaring willen opdoen met het geven van onderwijs in andere vreemde talen dan in de WVO zijn genoemd, kunnen hiertoe een aanvraag indienen. In dit verband wordt opgemerkt, dat in de hogere leerjaren van het vwo/havo/mavo ingevolge art. 36 van het Besluit vwo/havo/mavo reeds nu onderwijs kan worden gegeven in andere dan in de Wet genoemde vreemde talen.'

Voor zover bekend zijn er nooit aanvragen om te experimenteren ingediend. Of scholen gebruik hebben gemaakt van art. 36 van genoemd besluit is ook niet bekend. Onder het hoofdje 'Tolkleraren' wordt nog vermeld dat sommigen functioneren als school-contactpersonen, terwijl anderen ondersteuning geven aan leerkrachten bij de opvang van de leerlingen of onderwijs in de eigen taal geven (p. 43).

Werk achter de schermen

Tijdens een bijeenkomst van tolkleraren op 14 oktober 1982¹⁹ kan medegedeeld worden dat het ministerie definitief besloten heeft om geen aparte rechtspositionele zekerheid te creëren voor tolkleraren. Wel zal er een derdegraads opleiding Turks en Arabisch (part-time) komen.

Op 2 juni 1983 wordt op verzoek van het ministerie een speciale tolklerarenbijeenkomst belegd. Hierin worden de plannen met betrekking tot de 'buitenlandse leerkrachten in het voortgezet onderwijs' aan de vergadering voorgelegd en besproken. Het gaat om een concepttekst, die tenslotte het tweede hoofdstuk zal vormen van de *Notitie Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het Voortgezet Onderwijs*, die staatssecretaris N.J. Ginjaar-Maas op 4 december 1984 naar de Tweede Kamer zendt.

Eigen-taalonderwijs in het vo

De zojuist genoemde notitie wordt uitgebracht naar aanleiding van een toezegging bij de behandeling van de *Notitie Eigen Taal en Cultuur*, die staatssecretaris G. van Leijenhorst op

28 oktober 1983 naar de Tweede Kamer had gestuurd. Deze notitie geldt, zo wordt in het voorwoord gezegd, zowel voor het basisonderwijs als voor het voortgezet onderwijs. Hierin wordt met betrekking tot het voortgezet onderwijs meegedeeld dat in voorbereiding zijn:

- een wijziging van de artikelen 11 en 12 van de WVO, die beoogt wettelijke beletselen weg te nemen, zodat het mogelijk wordt, dat leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond onderwijs ontvangen in de taal van het land van oorsprong op scholen voor vwo, avo en lbo;
- een wijziging van artikel 17 lid 2 van het besluit dagscholen vwo/havo/mavo die het opnemen van ETC-onderwijs in de lessentabel mogelijk maakt.

Een wijziging van het besluit lbo/lavo is niet noodzakelijk, daar met de wijziging van de WVO het opnemen van ETC-onderwijs in de lessentabel mogelijk gemaakt wordt. Opmerkelijk is dat er sprake is van onderwijs in de taal van het land van oorsprong, terwijl vervolgens toch weer twee maal gesproken wordt over eigen taal- én cultuur-onderwijs. Sprekend over de doelgroepen wordt vermeld dat in het voortgezet onderwijs in een aantal Internationale Schakelklassen in het lbo onderwijs in de eigen taal (en cultuur) wordt gegeven. Vervolgens wordt in de paragraaf over de inhoud en pedagogisch-didactische vormgeving van het onderwijs in eigen taal en cultuur gezegd: 'In het voortgezet onderwijs is bij de ontwikkeling van het ETC-onderwijs zoals dat in de voorgenomen wetswijziging opgenomen (is), gekozen voor onderwijs in de eigen taal. Dit sluit beter aan bij de systematiek van de WVO en bij het feit dat in het voortgezet onderwijs niet de traditie bestaat om taalonderwijs en cultuuronderwijs aan elkaar te koppelen' (p. 11). 'In het voortgezet onderwijs zal het eigen taalonderwijs niet leiden tot overschrijding van het aantal wekelijks te geven lessen, daar het als keuzevak in de plaats van een ander vak kan worden gekozen. Extra belasting vindt derhalve niet plaats' (p. 12). Dit beleid wordt in de *Notitie Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het voortgezet onderwijs* nader verduidelijkt en geconcretiseerd. Hierin wordt de keuze voor 'Eigen-taalonderwijs' herhaald. Wel wordt er nu aan toegevoegd dat dit taalonderwijs zich niet los van cultuur-(elementen) zal kunnen en moeten voltrekken. De cultuur kan echter in de inhoud

den tot uitdrukking worden gebracht. Daar de leerlingen niet allen dezelfde voorgeschiedenis hebben met betrekking tot hun 'eigen' taal-(-onderwijs genoten in land van herkomst of niet), zal dit ET-onderwijs een eigen karakter hebben, dat deels naar het moedertaalonderwijs, deels naar het vreemde-talenonderwijs verwijst. Bij de ontwikkeling van leerplannen en examenprogramma's ligt de prioriteit bij het Turks en Arabisch voor mavo en lbo. Dit beperkt echter niet de wettelijke mogelijkheden van schoolbesturen om met ingang van 1 augustus 1985 (indien de wijzigingen van wet en besluiten dan uitgevoerd zijn) andere talen dan het Turks en Arabisch als keuzevak aan te bieden, ook op scholen voor havo en vwo. Dit ET-onderwijs kan gegeven worden in de ruimte die er is tussen het lessentotaal van de basislessentabel enerzijds en het maximaal te geven aantal lessen voor alle vakken anderzijds. Een leerplancommissie van de SLO zal op korte termijn een raamplan Arabisch voor het vo ontwikkelen. Op langere termijn zijn soortgelijke ontwikkelingen voor andere talen van culturele minderheden te verwachten.

Een Advies

De Adviesraad voor de eerste fase van het voortgezet onderwijs (ARVO-I) heeft mede naar aanleiding van de genoemde notitie een advies uitgebracht met voorstellen ter aanvulling en bijstelling van de voorgenomen beleidsintenties.²⁰ De Raad is het niet eens met het voorstel om de cultuurcomponent weg te laten, daar dit van essentiële invloed zou zijn op de onderwijskansen van de betrokken leerlingen. Het OETC heeft volgens de Raad twee hoofdfuncties, namelijk 1. het doorgeven van en toegang verschaffen tot het culturele erfgoed, en 2. het versterken van cultuur-, groeps- en zelfbewustzijn. In de eerste functie overheerst de taalcomponent, in de tweede de cultuurcomponent. De Raad stelt daarom voor om scholen in de gelegenheid te stellen aan alle leerlingen van etnische groepen OETC als extra vak aan te bieden tijdens de eerste jaren van het voortgezet onderwijs. In de hogere leerjaren, waar de leerlingen een vakkenpakket kiezen, kan dan OET als keuzevak aangeboden worden met de mogelijkheid dit vak af te sluiten met een examen.

Bevoegde ET(C)-leerkrachten

'Buitenlandse leerkrachten in het voortgezet onderwijs' is het tweede hoofdstuk in de notitie van staatssecretaris Ginjaar-Maas. De tweeledigheid van de functie-inhoud van de tolk/leerkrachten moet opgeheven worden. Daarom gaat men onderscheid maken tussen diegenen die lessen 'eigen taal' verzorgen (leraren) en diegenen die uitsluitend niet-onderwijstaken verrichten. Deze laatsten worden dan 'contact-functionaris anderstalige leerlingen' genoemd. Vervolgens wil men door een wetwijziging een wettelijke basis leggen voor het geven van onderwijs in de eigen taal als vak. Tenslotte wil men dat de ET-leraren voldoen aan Nederlandse wettelijke benoembaarheidseisen. Daartoe is per 1 augustus 1984 een part-time lerarenopleiding Turks en Arabisch van start gegaan.²¹ Aan degenen die nu reeds onderwijs in eigen taal (en cultuur) verzorgen kan op individuele grondslag een onderwijsbevoegdheid verleend worden, indien zij in het bezit zijn van een buitenlands bewijs van bekwaamheid.

De laatste ontwikkelingen

Op 25 april 1985 wordt in een koninklijke boodschap aan de Tweede Kamer een voorstel van Wet ter overweging gegeven tot wijziging van de Wet op het Voortgezet Onderwijs met betrekking tot het onderwijs in de taal van het land van oorsprong aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Het is de bedoeling dat deze wetwijziging in werking zal treden met ingang van 1 augustus 1985. In een *Nota van Wijziging* van 23 augustus 1985 echter wordt de datum van inwerkingtreding gesteld op 1 augustus 1986. Als reden voor dit uitstel wordt gegeven: de onvoldoende beschikbaarheid van bevoegde leerkrachten en de ontwikkeling van leerplannen en leermiddelen, waaraan nu gewerkt wordt.

In de Memorie van toelichting bij het voorstel tot wetwijziging worden de adviezen van de onderwijsorganisaties vermeld, alsmede het advies van de Onderwijsraad. De reactie van de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen van de Tweede Kamer wordt gepubliceerd op 18 juni 1985. Het antwoord van de staatssecretaris Ginjaar-Maas en minister Braks van Landbouw en Visserij wordt gege-

ven in een Memorie van antwoord van 23 augustus 1985. De bewindslieden willen vasthouden aan het geven van 'onderwijs in de eigen taal' (OET) in het voortgezet onderwijs. Maar zij erkennen dat voor allochtone leerlingen het culturele aspect belangrijker is dan dat het geval is bij de andere taalvakken. De eigen cultuur zal dan ook in het onderwijs in eigen taal tot uitdrukking moeten worden gebracht. Daarom zijn onder anderen de SLO en de LPC gevraagd om in hun ontwikkelingsactiviteiten tevens vorm en inhoud te geven aan deze culturele elementen. Bovendien zullen deskundigen uit de desbetreffende minderheidsgroepen betrokken worden bij de leerplan- en leer-middelenontwikkeling.

De invoering van het OET in het voortgezet onderwijs geschiedt op budgettair neutrale wijze, dat wil zeggen er wordt geen extra geld beschikbaar gesteld. Wel werd toegezegd dat in de nieuwe faciliteitenregeling voor leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond in het voortgezet onderwijs, die ingaat op 1 augustus 1986, het OET een object van extra zorg zal zijn, en daardoor in aanmerking zal komen voor faciliteiten.

Het vak 'eigen taal' krijgt een status die gelijkwaardig is aan de andere talen in het voortge-

zet onderwijs, zodat er ook eindexamen in afgelegd kan worden. Dientengevolge zal ook de positie van de buitenlandse leerkracht gelijkwaardig zijn aan die van de overige leerkrachten. De wetswijziging betekent echter niet dat het onderwijs in de eigen taal automatisch een keuzevak wordt op scholen voor lbo, mavo, havo en vwo. Het is aan het bevoegd gezag van die scholen om dit keuzevak op te nemen. Appèl tegen een negatief besluit in dezen is er niet. Het is dan ook noch te voorzien, noch te voorspellen of het eigen-taalonderwijs aan allochtone leerlingen een grote kans van slagen maakt in het voortgezet onderwijs. Scholen, die nu tolkleraren in dienst hebben die een onderwijsbevoegdheid hebben, of voor wie zij deze alsnog aanvragen en verkrijgen, zullen er wellicht toe over gaan het OET als keuzevak in te voeren. Scholen zonder bevoegde leerkrachten zullen moeten wachten tot augustus 1987, wanneer de eerste afgestudeerde der-degraders voor Turks en Arabisch beschikbaar komen.

De eerste concept-(model-)leerplannen Arabisch en Turks voor het voortgezet onderwijs worden verwacht omstreeks september 1986. De definitieve (model-)leerplannen voor genoemde talen zullen pas in januari 1988 gereed zijn.²²

- 1 Van toen af werden ook de opvanggroepen in het lager beroepsonderwijs 'Internationale Schakelklassen' (ISK's) genoemd.
- 2 Zie Kloosterman, A. *De Internationale Schakelklassen; verslag van een enquête als handreiking voor evaluatie en bezinning* 's-Hertogenbosch, LCVOA/CIO, 1978, bijlage 7, pp. 108-110.
- 3 De term 'bi-cultureel onderwijs' werd in die tijd gebruikt voor het onderwijs in de eigen taal en cultuur op lagere scholen, en werd toen ook overgenomen voor dat onderwijs in de ISK's.
- 4 Kloosterman, A. *De Internationale Schakelklassen te Amsterdam 1974-1975; feitelijkheden en — in concept — beschouwingen en kanttekeningen* Amsterdam, ABC, 1978, 'Bi-cultureel onderwijs?', p. 32-38.
- 5 Zie noot 4.
- 6 Voor een kort overzicht van de geschiedenis van de LCVOA, die in november 1984 werd opgeheven, zie: Kloosterman, A. *De LCVOA in vogelvlucht* z.p., LCVOA—Landelijk, 1984.
- 7 Zie noot 4.
- 8 Kloosterman, A. *Zo maar wat gedachten over Onderwijs aan Anderstaligen* Amsterdam, ABC, 1976.
- 9 Kloosterman, A. *Onderwijs in eigen taal en cultuur aan anderstaligen. Voorstanders! 'Let op uw saeck!'* Amsterdam, ABC, 1977.
- 10 Zie *Gastonderwijs* jrg. 2, nr 2, pp. 22-25; nr 6, pp. 19-21; jrg. 3, nr 2, pp. 2-7; nr 4, pp. 3-6.
- 11 Zie noot 4.
- 12 Mini-enquête ISK's 1980/1981 in: *ISK Bulletin* nr 5, pp. 51-55.
- 13 Enquête tolkleraren ISK (maart 1981) in: *ISK Bulletin* nr 5, pp. 38-41.
- 14 Fase, W. & M.J. de Jong *De Internationale Schakelklas; beeldsgerichte evaluatie van het functioneren van de schakelperiode* Rotterdam, Vakgroep Onderwijssociologie en Onderwijsbeleid Erasmus Universiteit, 1983.
- 15 Er wordt hier gesproken over 129 'functies' tolkleraar, omdat er op een ISK-afdeling meerdere tolkleraren werkzaam kunnen zijn, namelijk voor iedere aanwezige taalgroep één, en omdat er tolkleraren zijn die aan meer dan één school verbonden zijn. Het totaal aantal personen dat als tolkleraar werkzaam was in dat jaar, was dus beïndrukkend minder.
- 16 Voor informatie over de tolkleraren zie: Barneveld, D. van & L. van de Wouw *Tolkleraren wat zijn dat? Een onderzoek naar het functioneren van tolkleraren in het voortgezet onderwijs in Nederland, met name in de Internationale Schakelklassen* Utrecht, OVAL-project, IPAW, 1982.
- 17 's-Gravenhage, Ministerie van O&W/Staatsuitgeverij, 1980.
- 18 's-Gravenhage, Ministerie van O&W/Staatsuitgeverij, 1981.
- 19 Zie *ISK Bulletin* nr 11, pp. 36-42.
- 20 8e Advies: *Etnische Minderheden in het Voortgezet Onderwijs. Advies over Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur en Internationale Schakelklassen* Zeist, ARVO-I, 1984.
- 21 De opleiding Turks wordt gegeven aan de Nutsacademie te Rotterdam en de opleiding Arabisch aan het Nutsseminarium te Amsterdam.
- 22 De genoemde documenten vindt men in de stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1984-1985, onder nummer 18 961, nrs 1 t/m 6.